

Bijlage

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten die in de periode juli 2018 tot en met juni 2019 zijn bereikt op de individuele thema's van het actieplan voor beleidscoherentie voor ontwikkeling. De rapportage is geschreven aan de hand de kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren van het actieplan. Per thema worden beknopt de doelen (gekoppeld aan de relevante SDG's) uit het actieplan weergegeven (zie bijlage bij Kamerstuk 33625, nr. 265).

Tegengaan van belastingontwijking/ontduiking

Overkoepelend doel: hogere eigen overheidsinkomsten in ontwikkelingslanden, met name in lage inkomenslanden en focuslanden (SDG 17.1)

- Begin 2019 is het Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (het Multilateraal Instrument) geratificeerd waarmee de in het BEPS (*Base Erosion and Profit Shifting*)-project ontwikkelde antimisbruikbepalingen op een snelle en efficiënte wijze in bilaterale belastingverdragen kunnen doorwerken. Nederland heeft nagenoeg alle Nederlandse belastingverdragen, waaronder de verdragen met ontwikkelingslanden, aangemeld onder het Multilateraal Instrument. Dit biedt een goed perspectief op uitbreiding van het aantal Nederlandse belastingverdragen met ontwikkelingslanden die zijn voorzien van een antimisbruikclausule. Sinds 2013 heeft Nederland hierover met zeven ontwikkelingslanden bilateraal overeenstemming bereikt. Recent hebben de volgende zes ontwikkelingslanden waarmee Nederland ook een belastingverdrag heeft, het Multilateraal Instrument ondertekend: Egypte, Georgië, India, Indonesië, Nigeria en Pakistan. Daarnaast zijn er ontwikkelingslanden die later bij het BEPS-project zijn aangehaakt en van plan zijn om het Multilateraal Instrument te ondertekenen. De BEPS-antimisbruikmaatregelen zullen in de bilaterale belastingverdragen met deze landen doorwerken zodra de ratificatieprocedure in die landen is afgerond.
- Nederland steunt het EU-beleid om landen die niet of onvoldoende meedoen aan de internationale strijd tegen belastingontwijking, op een lijst van niet-coöperatieve jurisdicties (zwarte lijst) te plaatsen. Tegen deze landen worden sancties voorbereid, zoals de bronbelasting op rente en royalty's die het kabinet per 1 januari 2021 wil invoeren. In 2017 is de EU begonnen om 92 niet-EU landen te beoordelen op hun inspanningen tegen belastingontwijking. Hierbij worden lage inkomenslanden, zonder financieel centrum, voornamelijk buiten beschouwing gelaten. De screening heeft een groot aantal landen aangezet om hun belastingstelsels aan te passen aan internationale fiscale standaarden, met name waar het gaat om fiscale gegevensuitwisseling. Ook beëindiging van schadelijke fiscale belastingconcurrentie is een belangrijk toetsingscriterium. Twaalf landen staan op de zwarte lijst. 36 landen staan op een grijze lijst. Zij hebben goede vooruitgang geboekt en hebben toegezegd om de door de EU verlangde aanpassingen in hun belastingstelsels voor eind 2019 volledig door te voeren. De overige landen hebben een gunstige beoordeling ontvangen. Overigens biedt dit geen garantie voor de toekomst omdat de EU geleidelijke aanscherping van de toetsingscriteria nastreeft.
- Per 1 januari 2019 trad de Wet implementatie eerste EU-richtlijn belastingontwijking in werking. De wet zorgt onder meer voor een aanscherping van de Nederlandse regelgeving voor *Controlled Foreign Companies*. De maatregel bestrijdt belastingontwijking door een Nederlands internationaal opererend bedrijf dat winsten via een kunstmatige constructie laat neerslaan in landen met een laag belastingtarief (landen zonder winstbelasting of met een statutair tarief van minder dan negen procent) of een land op voornoemde EU-lijst van niet-coöperatieve jurisdicties. De Nederlandse belastingdienst kan de winsten van het in het buitenland gevestigde laagbelaste lichaam in de belastingheffing betrekken, indien zij niet toerekenbaar zijn aan reële economische activiteiten in deze landen. De maatregel geeft niet alleen bescherming aan de belastinggrondslag in Nederland, maar kan ook belastingontwijking ten koste van ontwikkelingslanden beperken. Zij ontmoedigt immers de kunstmatige verplaatsing van winsten van een dochtermaatschappij van een Nederlandse multinational in een ontwikkelingsland naar een vestiging in een laag belastend land of een land op de EU-lijst van niet-coöperatieve jurisdicties.

- Nederland breidde de technische assistentie (TA) aan ontwikkelingslanden uit, in lijn met de toezegging onder het *Addis Tax Initiative* om de TA in 2020 te hebben verdubbeld. TA wordt bilateraal verleend in de volgende landen: Bangladesh, Ethiopië, Ghana, Indonesië, Kenia, Liberia, Malawi, Oeganda, Palestijnse Gebieden, Rwanda en Zambia. Dit gebeurt in samenwerking met de Nederlandse belastingdienst en het *International Bureau of Fiscal Documentation*. In 2018 stelde Nederland hiervoor ongeveer USD 8 miljoen beschikbaar, vergeleken met USD 3,2 miljoen in het basisjaar 2015. Daarnaast worden programma's ondersteund van het *African Tax Administration Forum (ATAF)*, IMF, OESO en de VN. Het mede door Nederland ondersteunde OESO en UNDP initiatief '*Tax Inspectors Without Borders*' heeft bijgedragen aan USD 445 miljoen aan extra belastingopbrengsten. De recent tot stand gekomen samenwerking met de Wereldbank zal bijdragen aan intensivering van technische assistentie in de focusregio's voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking (BHOS).

Ontwikkelingsvriendelijke handelsakkoorden

Overkoepelend doel: een zo positief mogelijke impact van handelsakkoorden op ontwikkelingslanden (SDG 17.10, 17.11, 17.12)

- In de rapportageperiode is de volgende voortgang bereikt op het overeenkomen en ratificeren van *Economic Partnership Agreements (EPAs)*. De *East and Southern Africa (ESA)* EPA is door de Comoren geratificeerd en voorlopig toegepast (7 februari 2019). Ook is de EPA met de *South African Development Community (SADC)* geratificeerd door Spanje (13 augustus 2018) en het VK (21 maart 2019), en is Samoa toetreden tot de *Pacific EPA* (29 november 2018).
- De volgende voortgang is bereikt voor wat betreft een institutioneel raamwerk voor monitoring van de EPAs. Op 17-18 februari 2019 vond in Kaapstad de vijfde bijeenkomst plaats van het *trade and development committee* van de SADC EPA waar partijen hebben gesproken over monitoring en betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld. Ook werd gesproken over handelsgeschillen, met name in relatie tot de invoer van pluimvee en textiel uit de EU. De eerste bijeenkomst van de *Joint Council* van SADC vond plaats op 18 februari 2019, waar openstaande institutionele zaken zijn behandeld. Het *dispute settlement mechanism* is in werking getreden, dat nieuwe mogelijkheden biedt om handelsdisputen te bespreken. Tevens werd op 22 januari 2019 in het zevende ESA EPA-comité een aanzet gegeven voor een systeem voor monitoring en evaluatie. Voor de Cariforum EPA wordt momenteel een tweede vijfjaarlijkse evaluatie uitgevoerd, waarvan het rapport naar verwachting in maart 2020 uitkomt. Partijen blijven werken aan implementatie van het schema van markttoegang voor goederen en diensten en - in combinatie met technische assistentie - aan een gezamenlijk systeem voor monitoring van de EPA.
- Het *Netherlands Trainees Program* van de WTO heeft vijftien *traineeships* verstrekt aan handelspolitiek-actieve ambtenaren uit ontwikkelingslanden. Daarnaast heeft het *Advisory Centre on WTO Law (ACWL)* 89 delegatieleden uit ontwikkelingslanden getraind om hun onderhandelingspositie te versterken in uiteenlopende handelsvraagstukken. Ook zijn vier advocaten uit Ethiopië, India, Mozambique en Thailand getraind in WTO-geschillenbeslechting. Het ACWL heeft ongeveer tweehonderd adviezen (*opinions*) verstrekt op verzoek van ontwikkelingslanden en gaf juridische steun in vijftien geschillenbeslechtings-processen ten behoeve van ontwikkelingslanden.
- Er zijn dit jaar geen nieuwe onderhandelingen gestart door de EU en daarom is ook geen onderzoek uitgevoerd naar de potentiële effecten van een nieuw bilateraal handelsakkoord.
- Nederland heeft in onderhandelingen over handelsakkoorden met Mexico, Chili en Japan aangedrongen op flexibele oorsprongsregels, die meer cumulatiemogelijkheden bieden aan ontwikkelingslanden.
- Nederland heeft bij verschillende gelegenheden bepleit dat de EU in handelsverdragen met ontwikkelingslanden geen bepalingen opneemt die verder gaan dan het TRIPS-verdrag (TRIPS+ bepalingen), maar dat zij de ruimte (flexibiliteiten) blijven houden die past bij hun specifieke situatie, met name daar waar het gaat om het beschermen van de volksgezondheid en het bevorderen van toegang tot medicijnen voor iedereen.

Ontwikkelingsvriendelijk investeringsregime

Overkoepelend doel: een zo positief mogelijk effect van investeringsverdragen op ontwikkelingslanden (SDG 17.15)

- Het kabinet heeft een gemoderniseerde inzet voor investeringsakkoorden vastgesteld. De modernisering is gestoeld op de volgende aanpassingen: duidelijke waarborgen voor de beleidsvrijheid van overheden om te reguleren in het publieke belang, modernisering van de geschillenbeslechtsprocedure (onder andere door meer transparantie, verbeterde selectie van gekwalificeerde en onafhankelijke rechters), het beperken van oneigenlijk gebruik van arbitrage (waaronder het uitsluiten van brievenbusmaatschappijen), en het afbakenen en verduidelijken van de standaarden van investeringsbescherming.
- De Europese Commissie heeft Nederland op 21 mei 2019 geautoriseerd om te onderhandelen met tien landen, waaronder zeven ontwikkelingslanden.
- Nederland heeft ingestemd met ondertekening van het investeringsakkoord tussen de EU en Singapore, dat de gemoderniseerde EU-inzet voor investeringsbescherming bevat, te weten het *Investment Court System*. Dit bevat onder andere onafhankelijk benoemde rechters en een beroepsmogelijkheid.
- Nederland heeft de Europese Commissie ondersteund bij haar inzet om een multilateraal investeringshof op te zetten door middel van actieve deelname aan de onderhandelingen van de VN Commissie voor Internationaal Handelsrecht (UNCITRAL) over multilaterale hervorming van investeringsbescherming.
- Nederland financiert een scoping studie naar mogelijkheden om juridische assistentie aan partijen in *investor-state dispute settlement* (ISDS)-procedures te kunnen bieden. Het *Columbia Center for Sustainable Investment*, dat de studie verricht, heeft hierover een evenement georganiseerd op de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in New York op 4 april 2019.

Verduurzaming van productie en handel

Overkoepelend doel: verduurzaming van productie met name in landen in ontwikkeling (focus op textiel, palmolie en andere agrostoffen en metalen en mineralen) wordt gekoppeld aan verantwoordelijkheid (o.a. voor gepaste zorgvuldigheid) door Nederlandse bedrijven bij inkoop en uitbesteding in die landen (SDG 2, 8, 12, 17)

- In 2018 heeft Nederland zijn inzet op de bestrijding van kinderarbeid versterkt. Zo lanceerde het kabinet in juni 2018 het nieuwe Fonds Bestrijding Kinderarbeid (FBK), werd eind 2018 een grote samenwerking met de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) op kinderarbeid getekend en start in de zomer 2019 een groot programma van een alliantie tegen kinderarbeid via een gebiedsgerichte aanpak. Onder het eerste FBK uit 2017 zijn de meeste van de vijftien projecten hun eerste jaar net voorbij. Eén van deze projecten in de textielindustrie in India heeft bijna vijfhonderd kinderen van werk naar school gekregen. Onder het FBK dat in juni 2018 is gelanceerd, zijn vanaf begin 2019 vier projecten gestart. De eerste resultaten verwacht het kabinet in 2020.
- Ook op gebied van leefbaar loon werkt het kabinet samen met de ILO. In Ethiopië, India, Indonesië, Vietnam en Costa Rica werkt de ILO met verscheidene stakeholders aan een methode voor berekening van kosten van levensonderhoud, als basis voor de bepaling van het niveau van het wettelijk minimumloon. Daarnaast leveren FNV en CNV capaciteitsversterking aan lokale vakbonden in ontwikkelingslanden, waardoor deze in staat zijn honderden cao's af te sluiten, bijvoorbeeld in de textielsector van Myanmar, Vietnam, Bangladesh, Cambodja en Indonesië en Ethiopië.
- Voor wat betreft textiel en kleding stond in 2018 en 2019 het Bangladesh Veiligheidsakkoord onder grote druk. Het kabinet heeft zich op politiek niveau ingespannen voor continuering van het lokale kantoor van het Bangladesh Veiligheidsakkoord. In mei 2019 is een overeenkomst bereikt tussen het Akkoord en de brancheorganisatie.
- In 2017 werd door de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie voor 88 procent gecertificeerd duurzame palmolie verwerkt. De sector blijft hiermee een koploper. In januari 2019 is het

kabinet, samen met het Initiatief Duurzame Handel (IDH) en Solidaridad, een nieuw palmolieprogramma gestart om palmolieproductie door kleine boeren in Indonesië, Maleisië, Ghana en Nigeria te verduurzamen en ontbossingsvrij te maken.

- In mei 2019 informeerde het kabinet de Kamer over de intensivering van de inzet op de verduurzaming van cacao en hoe het uitdagingen op het gebied van leefbaar loon en ontbossing het hoofd wil bieden. Het CBS monitort de data over het gebruik van duurzame koffie en cacao. In oktober 2018 rapporteerde het kabinet hierover (Kamerstuk 32266, nr. 10) dat in 2016 66 procent duurzame cacao werd gebruikt en 41 procent duurzame koffie.
- Het multistakeholder initiatief *European Partnership for Responsible Minerals* (EPRM) heeft sinds 2016 zeven projecten gefinancierd waarvan er één al is afgerond. Het afgeronde project, het zogenaamde CAPAZ-project, had betrekking op het ontwikkelen van een standaard voor kleinschalige mijnwerkers om aan te tonen dat zij verantwoord hebben geproduceerd. De standaard is goed ontvangen door de sector en wordt in een vervolgproject verder uitgerold. Het aantal kleinschalige mijnen dat verantwoord goud exporteert komt met de lopende projecten uit op circa twintig. In 2019 zal het EPRM nog vier nieuwe projecten gaan financieren. De huidige en nieuwe projecten hebben betrekking op één of meer van de 3TG-mineralen (tin, tantalum, tungsten en goud) en vinden plaats in verschillende landen, waaronder Colombia, Democratische Republiek Congo, Indonesië en Rwanda. Als de projecten zijn afgerond, kan het kabinet meer over de resultaten zeggen.
- Ter bevordering van IMVO zet het kabinet in op een gelijk speelveld voor ondernemers in Europa, door het sturen op het bundelen van Europese IMVO-initiatieven. Een EU-actieplan voor IMVO is hiervoor instrumentaal. Nederland heeft hier met gelijkgezinde lidstaten het afgelopen jaar meermaals toe opgeroepen. Dit heeft geleid tot het aannemen van raadsconclusies bij de discussienota "Naar een Duurzaam Europa in 2030". Daarnaast is ook ingezet op het uitwisselen van *best practices*. Zo nam een delegatie van het ministerie deel aan een conferentie over duurzame waardeketens in Berlijn en organiseerde Nederland in Parijs een bijeenkomst voor Nederlandse en Franse bedrijven en andere belanghebbenden over de Nederlandse multi-stakeholder aanpak en de Franse IMVO-wetgeving, de *Loi de Vigilance*. Het kabinet heeft de Nederlandse multi-stakeholder benadering ook verder uitgedragen in andere Europese landen, zoals in Spanje.
- Het Amsterdam Verklaringen Partnerschap (ADP) had in 2018 zeven ondertekenaars, die de Commissie hebben opgeroepen een EU-actieplan tegen ontbossing op te stellen. Deze Mededeling wordt voor de zomer verwacht. De ADP-landen hebben daarnaast een discussiepaper met voorstellen voor een ambitieus Europees beleid gepresenteerd in de Landbouw en Visserijraad. Deze is door minister Kaag per brief aangeboden aan de Commissie. Tijdens de ADP-multi-stakeholder bijeenkomst in Utrecht in juni dit jaar is onder Nederlands voorzitterschap ingezet op innovatie en versterkte samenwerking van consumenten- en producentenlanden, bedrijven en andere *stakeholders*, zodat een grotere impact wordt bereikt en bedrijven en overheden sneller aan de slag gaan met toezeggingen om handelsketens te verduurzamen en ontbossingsvrij te maken. Daarnaast is ingezet op betere samenwerking van ADP-landen en de EU in de productielanden zelf, zoals in Indonesië en Brazilië.
- Binnen de IMVO-convenanten is actief samenwerking gezocht met initiatieven in andere lidstaten. Naast de bestaande samenwerking met Duitsland op het textielconvenant is in mei 2019 de Vlaams-Nederlandse samenwerking bevestigd met het ondertekenen van het natuursteenconvenant. Bovendien zijn er twee Europese brancheorganisaties vanaf het begin betrokken bij het ook in mei getekende metaalconvenant.

Tegengaan van klimaatverandering

Overkoepelend doel: implementatie van het Klimaatakkoord van Parijs op een wijze die de armste landen en bevolkingsgroepen ten goede komt (SDG 13)

- Het kabinet is in 2018 gestart met intensieve klimaatdiplomatie om zowel Europese partners als derde landen aan te sporen hun klimaatinspanningen te vergroten. Naast de inzet op verhoging van de EU-doelen voor broeikasgasreductie in 2030 naar 55 procent en in 2050 naar klimaatneutraliteit, wil het kabinet andere landen bewegen hun klimaatambities te verhogen bij de herziening van hun nationale bijdragen aan de Overeenkomst van Parijs (de zogeheten

Nationally Determined Contributions, NDCs) en lange termijn strategieën. Het kabinet beoogt daarmee bij te dragen aan de doelen van de Overeenkomst van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken en landen weerbaarder te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering.

- Minister Kaag is op de klimaattop in Katowice (december 2018) medevoorzitter geworden van het *NDC-Partnership* dat tot doel heeft klimaatactie te versnellen in ontwikkelingslanden en de integratie van NDCs in nationale ontwikkelingsplannen en strategieën te versterken. Nederland ondersteunt via het *NDC-Partnership* onder andere ook specifiek de werkzaamheden van facilitators in Oeganda, Mali, Jordanië en Ethiopië, die de kwaliteit van de implementatie van de NDCs van de betreffende landen bevorderen.
- Het kabinet zet zich in om klimaatfinanciering ten goede te laten komen aan de armsten en meest kwetsbaren. Van de adaptatiefinanciering van het *Green Climate Fund* gaat 66 procent naar minst ontwikkelde landen (MOLs), *Small Island Development States* (SIDS) en/of Afrikaanse staten. Dit is meer dan het afgesproken percentage van minimaal 50 procent. Het *Dutch Fund for Climate and Development* zal zich ook actief richten op projecten die de armste groepen bedienen en die een positieve impact hebben op vrouwen. Zo zal er bijvoorbeeld geïnvesteerd kunnen worden in projecten waar de armsten direct baat bij hebben, of waar de arbeidsparticipatie van vrouwen wordt benadrukt. De fondsmanager zal worden gevraagd de ontwikkeling van dergelijke projecten expliciet te stimuleren, en te analyseren en te monitoren of de armste groepen en vrouwen inderdaad worden bereikt.
- Het kabinet beëindigt per 2020 financiële steun vanuit het BHOS-financieringsinstrumentarium aan steenkolenprojecten en aan de exploratie en ontwikkeling van nieuwe voorraden olie en gas in het buitenland. Dit beleid is beschreven in de kamerbrief "Internationaal financieren in perspectief: kansen pakken, resultaten boeken" (februari 2019).
- Ook in multilateraal verband ziet Nederland een leidende rol voor multilaterale banken in de financiering van de energietransitie en koolstofarme ontwikkelingspaden. Daarom zet Nederland binnen deze instellingen in op zo ambitieus mogelijke klimaatfinancieringsdoelstellingen en uitfasering van financiering van fossiele brandstoffenprojecten.
- Ten aanzien van het generieke exportinstrumentarium, zoals missies, ambassadeondersteuning en de exportkredietverzekeringen, geldt geen inperking maar zet het kabinet, in consultatie met het bedrijfsleven, in op vergroening teneinde het Nederlandse bedrijfsleven beter te kunnen ondersteunen bij internationale projecten op het terrein van klimaatadaptatie en de energietransitie.
- Het kabinet neemt maatregelen om negatieve effecten van de Nederlandse inzet van bio-energie op voedsel, water, bossen en biodiversiteit in ontwikkelingslanden te beperken. In het regeerakkoord is opgenomen dat er geen nieuwe subsidie gaat naar de bij- en meestook van biomassa in kolencentrales. In de onderhandelingen over het klimaatakkoord is de duurzaamheid van biomassa voor energieproductie, inclusief biomassa uit ontwikkelingslanden, een aandachtspunt. Ook in de onderhandelingen over de REDII-richtlijn was de inzet van het kabinet erop gericht dat de extra vraag naar biomassa geen negatieve gevolgen heeft voor het landgebruik in ontwikkelingslanden.